

ดนตรีไทยเดิม

ความหมาย

ดนตรีไทยเดิม (Thai Classical Music หรือ Thai Traditional Music) หมายถึง บทเพลงที่ประพันธ์โดยคีตกวีไทย ตามทฤษฎีดุริยางคศิลป์ของไทย บรรเลงโดยเครื่องดนตรีไทย และใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมประจำชาติ

ความเป็นมา

ในประเทศไทยมีดนตรีมากมายหลายประเภท นักวิชาการด้านดุริยางค์ศาสตร์ ได้จำแนกดนตรีต่างๆ เหล่านั้นเป็นประเภทๆ และบัญญัติศัพท์ใช้เรียกเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและเพื่อความชัดเจนในการสื่อความหมาย เช่น ดนตรีราชสำนัก ดนตรีไทยเดิม ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีประจำถิ่น ดนตรีกลุ่มชน เป็นต้น ซึ่งดนตรีแต่ละประเภทแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อสังคมนั้นๆ

ดนตรีไทยเดิมได้มีการสร้างสรรค์ สืบทอด และมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านเครื่องดนตรี วงดนตรี และบทเพลงประเภทต่างๆ

ทางด้านเครื่องดนตรีนั้นมีการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีโดยใช้กริยาอาการในการบรรเลงเครื่องดนตรีเป็นหลักในการจำแนก ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ประเภท คือ

1. เครื่องดนตรีประเภทเครื่อง ดีด คือ จะเข้
2. เครื่องดนตรีประเภทเครื่อง สี ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ ซอสามสาย
3. เครื่องดนตรีประเภทเครื่อง ดี เช่น ฉิ่ง ตะโพน ฆ้องวงใหญ่ เป็นต้น
4. เครื่องดนตรีประเภทเครื่อง เป่า เช่น ขลุ่ยเพียงออ ปี่ใน เป็นต้น

สำหรับวงดนตรีนั้นได้มีวิวัฒนาการการประสมวงจนเกิดเป็นวงดนตรี 3 ประเภท ซึ่งถือว่าเป็นวงมาตรฐาน ได้แก่

1. วงเครื่องสาย มีการประสมวง 2 อย่าง คือ วงเครื่องสาย และวงเครื่องสายผสม ซึ่งเป็นการประสมวงนั้นมีขนาดของวงอยู่ 2 ขนาด คือ วงเล็ก และวงเครื่องคู่

2. วงปี่พาทย์ มีการประสมวงหลายอย่าง เช่น วงปี่พาทย์ไม้แข็ง (วงปี่พาทย์ไม้แข็งนี้แบ่งออกเป็น วงปี่พาทย์พิธี และวงปี่พาทย์เสภา) วงปี่พาทย์ไม้นวม เป็นต้น การประสมวงปี่พาทย์มีการประสมวง 3 ขนาด คือ วงเครื่องห้า วงเครื่องคู่ และวงเครื่องใหญ่

3. วงมโหรี มีการประสมวงประเภทเดียว และมีการประสมวง 3 ขนาดคือ วงเล็ก วงเครื่องคู่ และวงเครื่องใหญ่

ส่วนบทเพลงนั้นมีการจำแนกบทเพลงออกเป็นประเภทต่างๆ ที่สำคัญ คือ

1. เพลงโหมโรง เพลงโหมโรงมีหลายอย่าง คือ
  - โหมโรงพิธี เช่น เพลงโหมโรงเช้า เพลงโหมโรงเย็น เป็นต้น
  - โหมโรงสำหรับการแสดง เช่น โหมโรงโขน โหมโรงลิเก เป็นต้น
  - โหมโรงเสภา เพลงโหมโรงไอยเรศ โหมโรงปฐมดุสิต เป็นต้น
2. เพลงหน้าพาทย์ เช่น เพลงสาธุการ เพลงตระนิมิตร เพลงเชิด เป็นต้น
3. เพลงเรื่อง เพลงเรื่องยังแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ คือ
  - เพลงช้า เช่น เพลงช้าเรื่องสร้อยสน เพลงช้าเรื่องพระรามเดินดง เป็นต้น

- เพลงเร็ว เช่น เพลงเร็วเรื่องแขกมัดตีนหมู
  - เพลงฉิ่ง เช่น เพลงฉิ่งเรื่องฉิ่งพระฉิ่ง
  - เพลงเรื่องตามหน้าทับ เช่น เพลงเรื่องนางหงส์ เป็นต้น
  - เพลงเรื่องตามพิธี เช่น เพลงเรื่องทำขวัญ
4. เพลงเถา เช่น เพลงราตรีประดับดาวเถา เพลงโสมส่องแสงเถา เพลงแขกมอญบางขุนพรหมเถา เป็นต้น
5. เพลงดับ เพลงดับมี 2 ประเภทคือ ดับเพลง เช่น เพลงดับลาวเจริญศรี และดับเรื่อง เช่น ดับนางลอย
6. เพลงภาษา หรือเพลงสำเนียงภาษา เช่น เพลงลาวดวงเดือน มอญคูดาว เขมรไทรโยค จีนจิมเล็ก เป็นต้น
7. เพลงเกร็ด เป็นการนำส่วนใดส่วนหนึ่งของเพลงที่เป็นชุดมาแยกบรรเลงโดดๆ เช่น เพลงกล่อมনারี 2 ชั้น เพลงนาคราชชั้นเดียว เพลงโสมส่องแสง 3 ชั้น เป็นต้น
8. เพลงประกอบการแสดง เช่น เพลงระบำดอกบัว เพลงมยุราภิรมย์ เป็นต้น

คุณค่าของดนตรีไทยเดิมต่อการศึกษา

ดนตรีไทยเดิมเป็นดนตรีประจำชาติไทยที่มีวิวัฒนาการทั้งทางด้านเครื่องดนตรี วงดนตรี บทเพลง

มาโดยตลอด เนื่องจากดนตรีไทยเดิม มีโครงสร้างเชิงทฤษฎีดนตรี มีกฎเกณฑ์ที่สามารถอธิบายโดยใช้เหตุผลด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และมีความงามทางศิลปะที่สามารถรับรู้ได้และอธิบายได้ในทางสุนทรียศาสตร์ นักวิชาการทางดนตรีทั้งคนไทยและชาวต่างชาติได้ทำการศึกษาค้นคว้า วิจัย ศิลปดนตรีไทยเดิมเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวงการศึกษ และการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับต่างๆ โดยจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างเป็นระบบโดยที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางดนตรีไว้อย่างครบถ้วนในฐานะที่ดนตรีไทยเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ

การฝึกหัดและการบรรเลงดนตรีไทยเดิมตามแบบอย่างประเพณีนิยมที่ได้ปฏิบัติมายังให้คุณค่าด้านต่างๆ สำหรับผู้บรรเลงคือ

1. เป็นการฝึกสมาธิให้กับผู้บรรเลง
2. มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
4. สร้างความรับผิดชอบต่อสังคม
5. กระตุ้นให้เกิดความหวงแหนศิลปวัฒนธรรม

ประจำชาติ และภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย

มานพ วิสุทธิแพทย์

บรรณานุกรม

- จตุพร รัตนวราหะ. เพลงหน้าพาทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2519.
- ฉันทน์ ศิลปบรรเลง. ดนตรีไทยศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2521.
- ธนิต อยู่โพธิ์. เครื่องดนตรีไทย. กรมศิลปากร, 2507.
- ปัญญา รุ่งเรือง. ประวัติการดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- มนตรี ตราโมท. ศัพท์สังคีต. กรมศิลปากร, 2507.
- ศิลปากร, กรม. เกร็ดความรู้เรื่องดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : อัมพลวิทยา, 2509.
- สังัด ภูเขาทอง. การดนตรีไทยและทางไปสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : Dr. Sax, 2532.
- _____ . ประชุมบทความทางวิชาการทางดนตรี. กรุงเทพฯ : Dr. Sax, 2534.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : พัฒนาศิลปการดนตรีและละคร, 2511.
- Malm, William P. **Music Cultures of the Pacific, the Near East, and Asia.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1996.
- May, Elizabeth. **Music of Many Cultures.** Los Angeles : University of California Press, 1980.
- Miller, Terry and Sean Williams. **Southeast Asia : The Garland Encyclopedia of Music.** vol. 4. New York, and London : Garland Publishing. Inc. 1998.
- Morton, David. **The Traditional Music of Thailand.** Berkeley : University of California Press, 1976.
- Sadie, Stanley. **The New Grove Dictionary of Music and Musicians.** vol. 18. London : Macmillan Publishers Limited, 1980.